

Περιβαλλοντική Πολιτική των Ελληνικών Επιχειρήσεων

Δημήτρης Μανιατάκης

Διευθύνων Σύμβουλος
ICAP A.E.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Πρόεδρο της Διεθνούς Οργάνωσης Βιοπολιτικής, την Δρ. Αγνή Βλαβιανού-Αρβανίτη που είχε την ιδέα να οργανώσει το Συνέδριο της Βιοπολιτικής στην Αθήνα, του οποίου τα συμπεράσματα θα αποτελέσουν μοχλό, για την ευαισθησία των διαφόρων κοινωνικών τάξεων και παραγωγικών μονάδων, σε θέματα άμεσα συσχετιζόμενα με το περιβάλλον και την βιοπολιτική.

Με δυο έρευνες που διεξήγαγε η εταιρία ICAP, μια κοινωνική και μια βιομηχανική, προσπαθήσαμε να αποτυπώσουμε, κατά πόσο η κοινή γνώμη είναι ευαισθητοποιημένη στα προβλήματα του περιβάλλοντος και πως οι βιομηχανικές μονάδες δραστηριοποιούνται, σε ό,τι αφορά την περιβαλλοντική πολιτική τους. Στο σκέλος της πρώτης έρευνας ρωτήσαμε 661 άτομα στην Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη από έναν κατάλογο 9 περιβαλλοντικών προβλημάτων, να επιλέξουν 3, τα οποία θεωρούν, ότι είναι τα μεγαλύτερα. Στην ανάλυση που ακολουθεί φαίνεται, πως κατατάσσονται τα 9 περιβαλλοντικά προβλήματα, από το σύνολο των ερωτώμενων στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Επίσης εμφανίζεται και το πιθανότερο κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο των ανθρώπων, που ανέφερε συχνότερα το συγκεκριμένο πρόβλημα από το σύνολο των ερωτώμενων.

Κοινωνική Έρευνα

Ρύπανση του Αέρα: Το 53% των ερωτώμενων ανέφερε την ρύπανση του αέρα ανάμεσα στα τρία μεγαλύτερα προβλήματα του περιβάλλοντος. Αναφέρθηκε περισσότερο από τις γυναίκες και από άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, ότι αναφέρθηκε σε μεγαλύτερο ποσοστό στη Θεσσαλονίκη παρά στην Αθήνα, η οποία αντιμετωπίζει οξύτερα το πρόβλημα του νέφους.

Τρύπα του Οζοντος: Το πρόβλημα αυτό αναφέρθηκε δεύτερο από το 48% των ερωτώμενων. Αναφέρεται πρώτο μεταξύ των ανδρών, πρώτο μεταξύ των νέων (15-44 ετών) και πρώτο μεταξύ των ατόμων μέσης και υψηλής μόρφωσης. Φαίνεται λοιπόν, ότι το σημαντικό αυτό πρόβλημα σχετίζεται, με τον βαθμό ενημέρωσης των ερωτώμενων σε θέματα περιβάλλοντος.

Ο Θάνατος των Δασών: Το πρόβλημα αυτό αναφέρεται τρίτο από το 45% των ερωτώμενων. Σημαντική διαφορά εμφανίζει η συχνότητα, με την οποία αναφέρθηκε σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη (46% και 39% αντίστοιχα). Πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός, ότι οι κάτοικοι των Αθηνών έχουν μεγαλύτερη εμπειρία πάνω στο θέμα, από τις συχνές πρόσφατες καταστροφές των δασων, γύρω από το Λεκανοπέδιο και τις άμεσες συνέπειές τους σε αυτό. Χαρακτηριστικό είναι, ότι το πρόβλημα αυτό αναφέρεται περισσότερο από άτομα κατώ-τερης μόρφωσης και από άτομα μικρής και μέσης ηλικίας.

Ρύπανση του Πόσιμου Νερού: Το πρόβλημα αναφέρεται τέταρτο από το 35% των ερωτώμενων. Αναφέρεται συχνότερα από γυναίκες (38% αυτών έναντι 32% των ανδρών), άτομα μεγάλης ηλικίας (44%, 55-64 ετών και 39%, 65 ετών και άνω) και χαμηλής/μέσης κυρίως μόρφωσης (37%). Άλλωστε είναι γνωστό οι γυναίκες και τα άτομα μεγάλης ηλικίας φανερώνουν μεγαλύτερη ευαισθησία σε θέματα υγείας.

Πυρηνική Ενέργεια: Το πρόβλημα αυτό αναφέρθηκε από το 31% των ερωτώμενων και φαίνεται, ότι απασχολεί περισσότερο νέες και μέσες ηλικίες. Μην ξεχνάμε, ότι σε αυτές τις ηλικίες είναι περισσότερο ανεπτυγμένη η φιλειρηνική συνείδηση.

Ρύπανση των Θαλασσών: Το πρόβλημα αυτό αναφέρθηκε από το 30% των ερωτώμενων, σχεδόν εξίσου από άνδρες και γυναίκες. Επίσης, παρουσιάζει ομοιομορφία στην συχνότητα αναφοράς τους και ως προς το μορφωτικό επίπεδο. Εκεί, όπου τα ποσοστά είναι σημαντικά μεγαλύτερα είναι μεταξύ των ατόμων μέσης μόρφωσης στην Αθήνα 33% και στη Θεσσαλονίκη με 25%.

Ρύπανση του Εδάφους: Αναφέρεται από το 18% των ερωτώμενων και εξίσου σχεδόν από άνδρες και γυναίκες. Το πιο αξιοσημείωτο όμως είναι, ότι το πρόβλημα αναφέρθηκε στη Θεσσαλονίκη από το 28% των ερωτώμενων, σε αντίθεση με το 16% που παρατηρήθηκε στην Αθήνα.

Διόγκωση των Σκουπιδιών: Αναφέρθηκε με την ίδια συχνότητα, με την οποία αναφέρθηκε και το προηγούμενο πρόβλημα, 18%. Το γεγονός, ότι τις συχνότερες αναφορές τις είχε και αυτό το πρόβλημα μεταξύ των ατόμων μεγάλης ηλικίας (25%), χαμηλής μόρφωσης (25%) και όσων κατοικούν στην Θεσσαλονίκη (22%), θα οδηγούσε κάποιον να υποθέσει, ότι η πλειοψηφία, όσων ανέφεραν, το ένα ανέφεραν και το άλλο, ίσως μέσω καποιου συνδυασμού σκουπίδια - χωματερές - ρύπανση του εδάφους, ένας μηχανισμός σκέψης αρκετά συχνός, σε άτομα κυρίως μεγάλης ηλικίας.

Αλλαγή κλιματολογικών Συνθηκών: Κατατάσσεται τελευταίο, αφού αναφέρθηκε μόνο από το 8% των ερωτώμενων. Συχνότερα το ανέφεραν στην Αθήνα (9%) σε σχέση με τη Θεσσαλονίκη (5%), αλλά ήταν κυρίως οι νέοι 15-24 και 25-34 ετών (11% και 14% αντίστοιχα) καθώς και άτομα υψηλής μόρφωσης (16%) που φάνηκε να αναγνωρίζουν περισσότερο την σοβαρότητά

του. Και εδώ πάλι ο συνδυασμός οικολογικής συνείδησης και πλατύτερης ενημέρωσης, κάτι που χαρακτηρίζει τα άτομα αυτών των ομάδων, φαίνεται να έπαιξε κάποιο ρόλο, αφού το πρόβλημα αυτό έχει αποδειχθεί επιστημονικά, ότι είναι αποτέ-λεσμα της μόλυνσης του εδάφους, της τρύπας του όζοντος και της κατα-στροφής των δασών.

Βιομηχανική Έρευνα

Η δεύτερη έρευνα εμφανίζει κάποια στοιχεία, που αφορούν τη δραστηριό-τητα των βιομηχανικών μονάδων, σε ό,τι αφορά την περιβαλλοντική πολιτική τους. Η έρευνα επικεντρώθηκε σε τρεις ενότητες, προκειμένου να διαπιστώσει, κατά πόσον οι βιομηχανίες έχουν προσεγγίσει τον συγκεκριμένο στόχο.

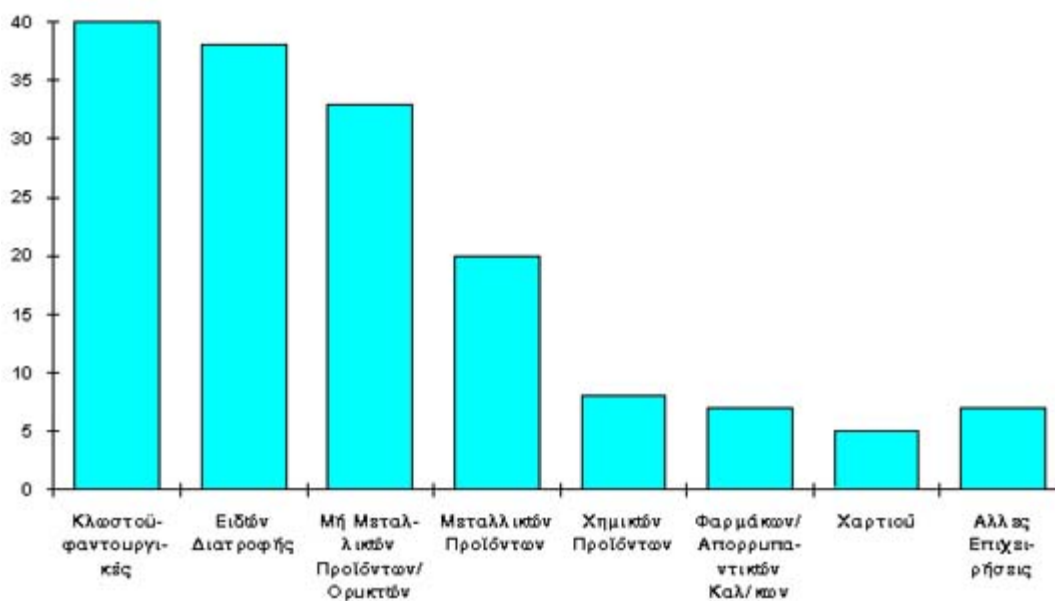
1. Η *πρώτη* ενότητα αφορά το νοικοκύρεμα της επιχείρησης, με την άρτια συντήρηση και λειτουργία των εγκαταστάσεων και την κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού.
2. Η *δεύτερη* ενότητα αφορά την υποκατάσταση πρώτων ή βοηθητικών υλών, που επιβαρύνουν το περιβάλλον, με άλλες καταλληλότερες.
3. Η *τρίτη* ενότητα αφορά την υιοθέτηση νέων μεθόδων παραγωγής, με την βοήθεια της τεχνολογίας.

Ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή της έρευνας βασίστηκε στη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Μέσω της τράπεζας δεδομένων της ICAP επιλέ-χθηκε δείγμα 10% από 1700 βιομηχανίες, κατανεμημένες κατά κλάδο.

Πίνακας 1
Κατανομή Δείγματος κατά Βιομηχανικό Κλάδο

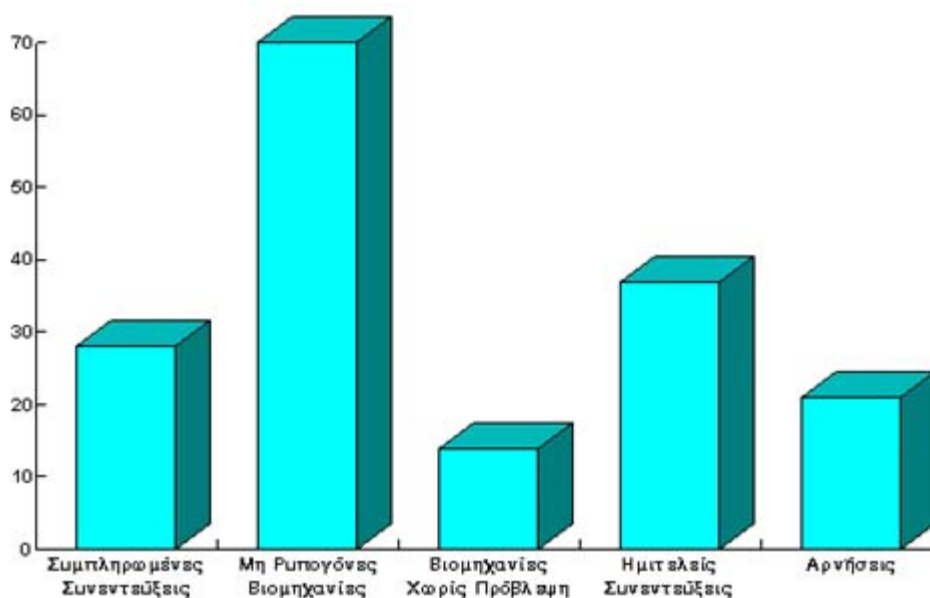
Το δείγμα των επιχειρήσεων αυτών κατανέμεται κατά κλάδο ως εξής:

- Κλωστοϋφαντουργικές	40	23.5%
- Βιομηχανίες Ειδών Διατροφής	38	22.4%
- Βιομηχανίες Μη Μεταλλικών Προϊόντων/Ορυκτών	33	19.4%
- Βιομηχανίες Μεταλλικών Προϊόντων	20	11.8%
- Βιομηχανίες Ελαστικών/Πλαστικών	12	7.1%
- Βιομηχανίες Χημικών Προϊόντων	8	4.7%
- Βιομηχανίες Φαρμάκων / Απορροπαντικών/Καλλυντικών	7	4.1%
- Βιομηχανίες Χάρτου	5	2.9%
- Άλλες Επιχειρήσεις	7	4.1%
- Σύνολο	170	100%

Πίνακας 2 Κατανομή Δείγματος κατά Απάντηση

- 28 επιχειρήσεις έδωσαν συμπληρωμένες συνεντεύξεις
- 70 επιχειρήσεις δήλωσαν, ότι οι δραστηριότητές τους δεν έχουν καμμία σχέση με τη ρύπανση του περιβάλλοντος
- 14 επιχειρήσεις δήλωσαν, ότι δεν έχουν κάνει καμμία πρόβλεψη
- 37 επιχειρήσεις έδωσαν ημιτελείς συνεντεύξεις και
- 21 επιχειρήσεις αρνήθηκαν να απαντήσουν

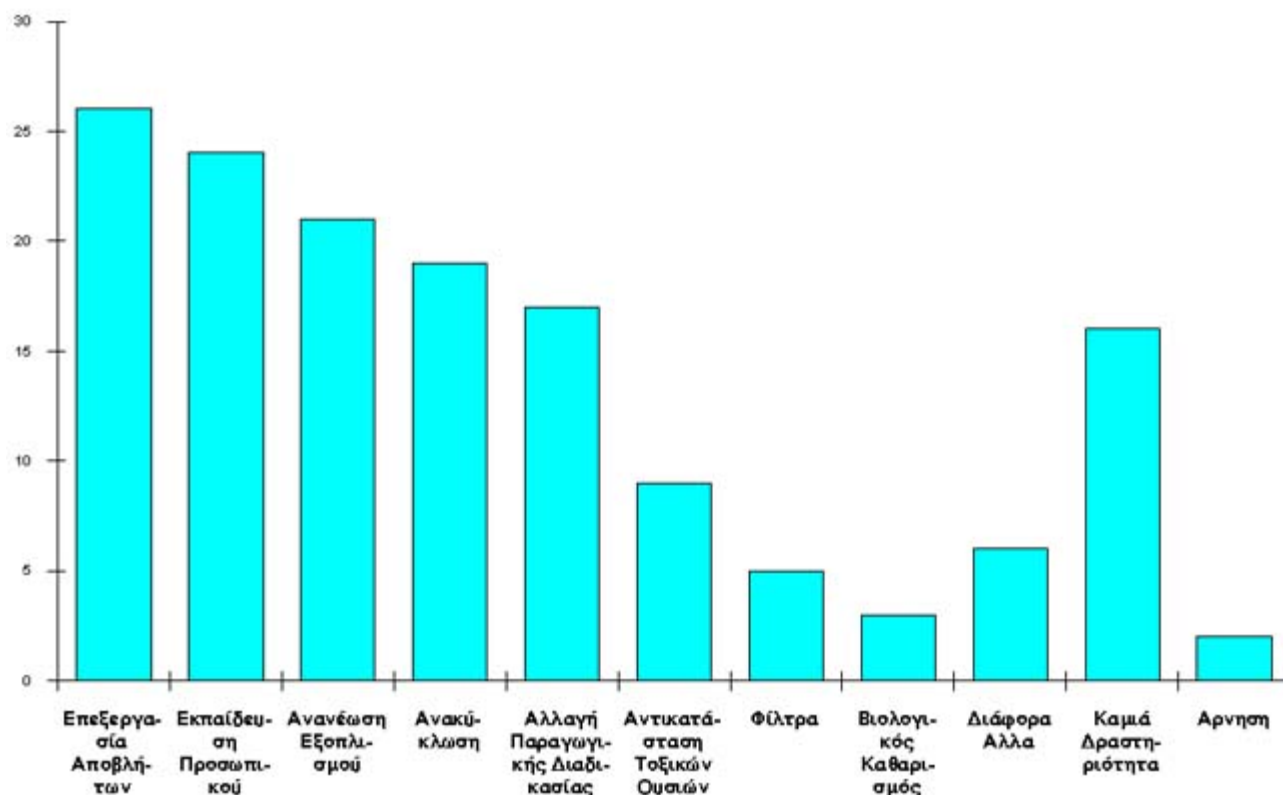
Οι επόμενοι πίνακες αφορούν στοιχεία, που παρέχαν οι 65 επιχειρήσεις, οι οποίες απάντησαν πλήρως ή ημιτελώς στο ερωτηματολόγιο

Πίνακας 3
Δραστηριότητες στα Πλαίσια Περιβαλλοντικού Προγράμματος

Από τις 65 επιχειρήσεις, 16 δήλωσαν (24.6%), πως δεν έχουν εντάξει καμμία δραστηριότητα στο Περιβαλλοντικό Πρόγραμμά τους, κατά το 1992, ενώ 2 (3,1%) επιχειρήσεις αρνήθηκαν να απαντήσουν.

Από τις υπόλοιπες 47 (75,4%), εκείνες οι δραστηριότητες που αναφέρθηκαν πιο συχνά ήταν:

- Επεξεργασία Αποβλήτων	26 επιχ.	40.0%
- Εκπαίδευση Προσωπικού	24 ,	36.9%
- Ανανέωση του Κεφαλαίου/Χημικό Εξοπλισμό	21 ,	32.3%
- Ανακύκλωση	19 ,	29.2%
- Αλλαγή Παραγωγικής Διαδικασίας με 'Καθαρές Τεχνολογίες'	17 ,	26.2%
- Αντικατάσταση Τοξικών Ουσιών από Μη Τοξικές στην Παραγωγική Διαδικασία	9 ,	13.8%
- Φίλτρα (Αγορά/Τοποθέτηση/Επιπρόσθια)	5 ,	7.7%
- Βιολογικός Καθαρισμός	3 ,	4.6%
- Άλλα	6 ,	9.3%
		200.0%

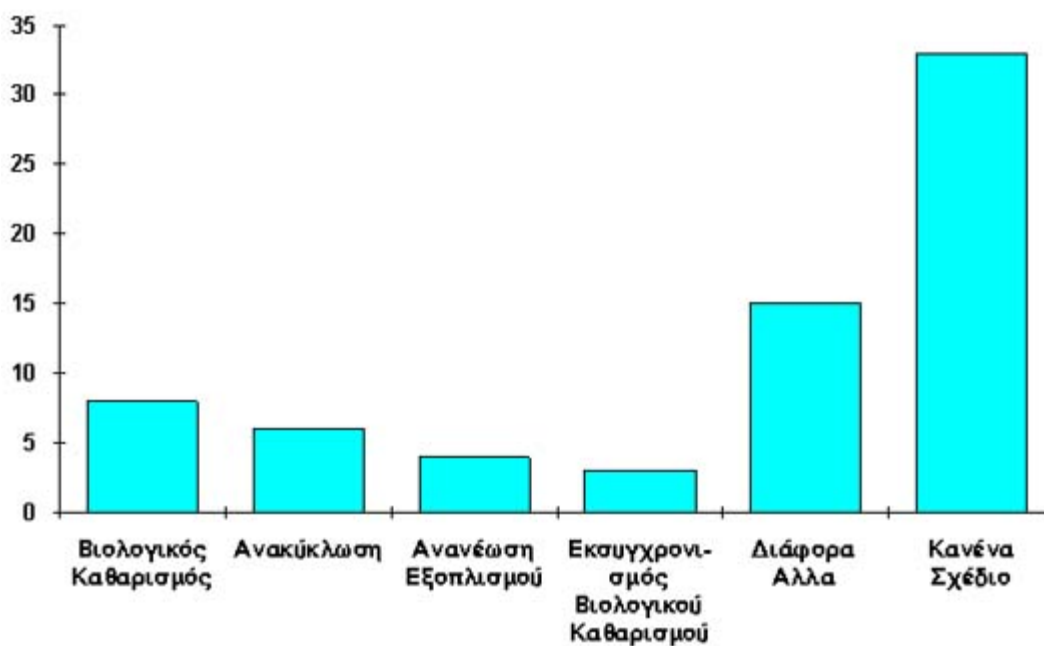

Παρατηρούμε, ότι κάθε επιχείρηση έχει εντάξει δυο κατά μέσον όρο δραστηριότητες στο Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα της κατά το έτος 1992.

Πίνακας 4
Δραστηριότητες που Εντάσσονται στα Σχεδιατων Επόμενων Δύο Ετών

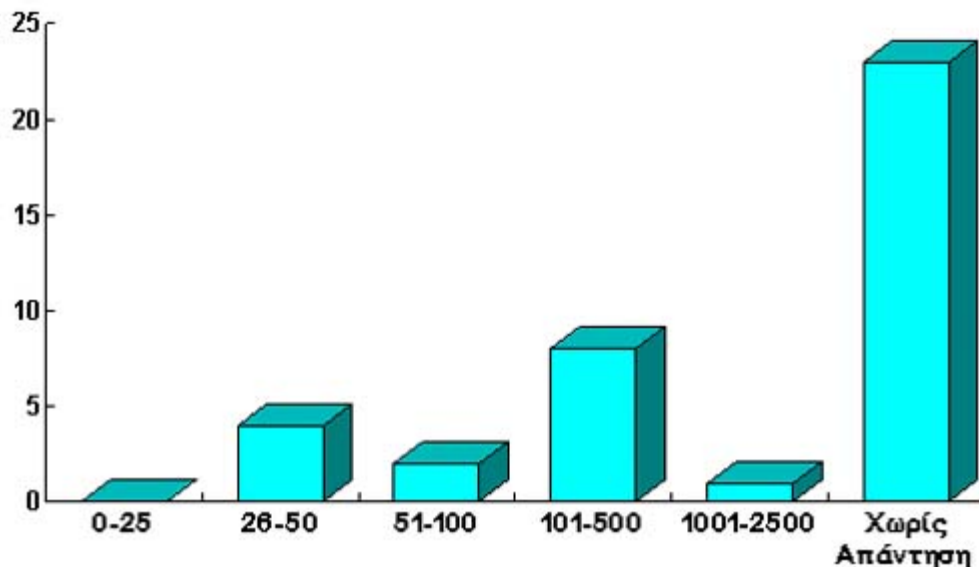
Όσον αφορά τα μελλοντικά τους σχέδια, για τα επόμενα δύο χρόνια, μόνον το 49.25% των επιχειρήσεων (32 επιχειρήσεις) ανέφεραν κάποια δραστηριότητα, ενώ 33 επιχειρήσεις (50.8%) απάντησαν πως δεν έχουν εντάξει κανένα έργο περιβαλλοντικής προστασίας στο προγραμμά τους, για τα επόμενα δύο έτη.

Από όσους απάντησαν λοιπόν, το 12.3% (8 επιχειρήσεις) ανέφεραν τον βιολογικό καθαρισμό, το 9.2% (6 επιχειρήσεις) την ανακύκλωση και το 6.2% (4 επιχειρήσεις) την ανανέωση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Διάφορα άλλα έργα, όπως εξοικονόμηση ενέργειας, δένδροφυτεύσεις, φίλτρα κλπ. αναφέρθηκαν επίσης από 15 επιχειρήσεις.

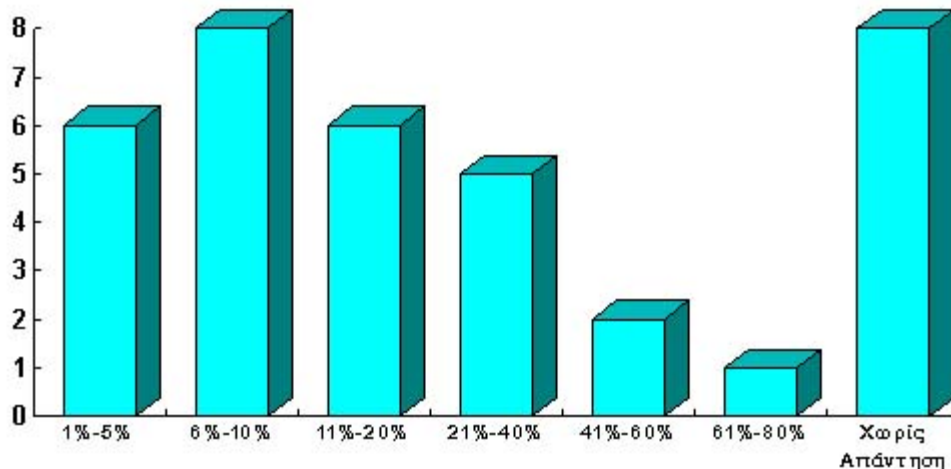

Πίνακας 5 Δαπάνες που Αντιστοιχούν στα Έργα Περιβαλλοντικής Προστασίας

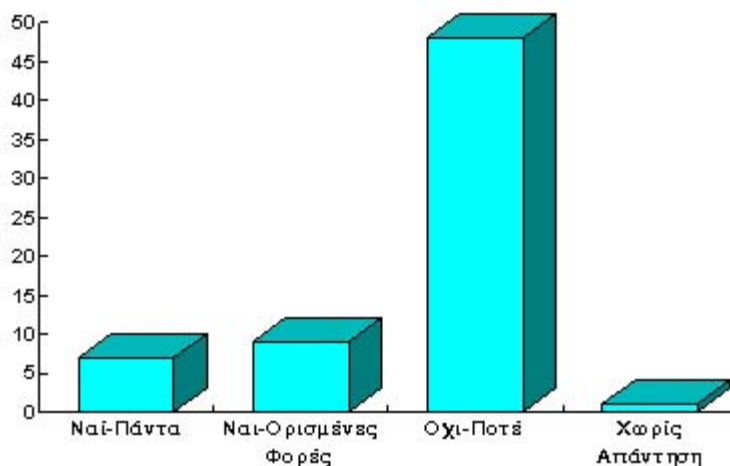
Από τις 47 επιχειρήσεις που δήλωσαν, ότι έχουν εντάξει κάποια έργα στο περιβαλλοντικό τους πρόγραμμα για το έτος 1992, οι 24 (51.1%) δήλωσαν το ύψος της δαπάνης που αντιστοιχούσε σε αυτά τα έργα, ενώ οι 23 αρνήθηκαν να αναφέρουν το ποσό. Προκύπτει λοιπόν, ότι το μέσο ύψος δαπάνης για έργα περιβαλλοντικού προγράμματος το έτος 1992 ανέρχεται σε 54.52 εκατομμύρια δραχμές ανά επιχείρηση.

Πίνακας 6 Ποσοστό επί των Συνολικών Επενδύσεων για το 1992

Αντίθετα περισσότερες επιχειρήσεις (36 στον αριθμό, 76.6%) προτίμησαν να δώσουν το ποσοστό επί των συνολικών επενδύσεων για το έτος 1992, που αντιστοιχεί σε έργα Περιβαλλοντικού Προγράμματος. Από αυτό φαίνεται, ότι το μέσο ποσοστό που αναλογεί σε τέτοια έργα αποτελεί το 12.85% των συνολικών επενδύσεων μίας εταιρείας για το έτος 1992.

Πίνακας 7 Διαφημιστική Εκστρατεία και Περιβάλλον

Τέλος, από τις 65 αυτές εταιρείες, οι 48 (73.8%) ανέφεραν, ότι δεν συμπεριλαμβάνουν ποτέ το περιβάλλον στην διαφημιστική τους εκστρατεία, ενώ 9 εταιρείες (13.8%) ανέφεραν, ότι το συμπεριλαμβάνουν μερικές φορές και μόνον 7 εταιρείες (10.8%) ανέφεραν, ότι το συμπεριλαμβάνουν πάντα στις διαφημιστικές τους εκστρατείες.

Πίνακας 8 Κατάταξη Προσδοκιών από την Εφαρμογή

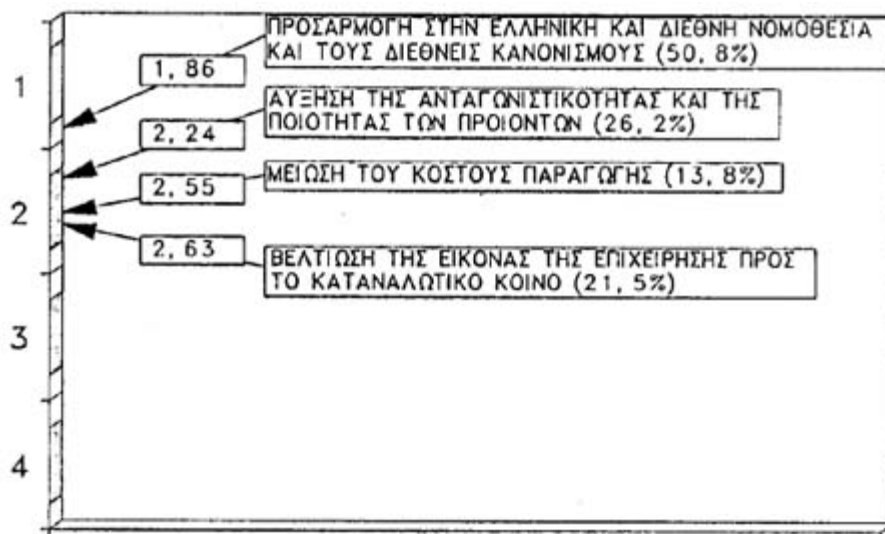
Περιβαλλοντικής Πολιτικής

Οι 65 επιχειρήσεις που παρέιχαν στοιχεία, για την δραστηριότητά τους, ως προς το περιβάλλον, κλήθηκαν να ταξινομήσουν τέσσερις στόχους που αναγράφονταν στο ερωτηματολόγιο και που πιθανώς να προσδοκούσαν να πετύχουν, από την εφαρμογή της δικής τους Περιβαλλοντικής Πολιτικής.

Ετσι για παράδειγμα το 50.8% των επιχειρήσεων ανέφερε την Προσαρμογή στην Ελληνική και Διεθνή Νομοθεσία και τους Διεθνείς Κανονισμούς, σαν κυριώτερη προσδοκία τους από την εφαρμογή της Περιβαλλοντικής Πολιτικής τους, το 13.8% ανέφερε την μείωση του κόστους παραγωγής, σαν κυριώτερη προσδοκία, το 26.2% την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των προϊόντων και το 21.5% την βελτίωση της εικόνας της επιχείρησής τους, προς το καταναλωτικό κοινό.

Από αυτά συνάγεται, ότι η μέση σειρά προτεραιότητας, με την οποία αναφέρουν οι επιχειρήσεις στο σύνολό τους, τις προσδοκίες τους, από την εφαρμογή της Περιβαλλοντικής Πολιτικής τους, είναι στην κλίμακα από 1 έως 4:

- Προσαρμογή στην Ελληνική και Διεθνή Νομοθεσία και στους Διεθνείς Κανονισμούς	1.86	50.8%
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των προϊόντων:	2.24	26.2%
- Μείωση του κόστους παραγωγής	2.55	13.8%
- Βελτίωση της εικόνας της επιχείρησής προς το καταναλωτικό κοινό:	2.63	21.5%

Θέματα που Αφορούν την Στελέχωση των Εταιρειών με Ατομα που Απασχολούνται με την Προσαρμογή στην Κοινωνική Περιβαλλοντική Νομοθεσία

Από τα στοιχεία της έρευνας, για την απασχόληση σχετικά με την προσαρμογή της επιχείρησης στην κοινοτική νομοθεσία, προκύπτει ότι:

- 23 από τις 65 επιχειρήσεις (35,4%) χρησιμοποιούν 51 συνολικά στελέχη μόνιμης απασχόλησης, ενώ 41 επιχειρήσεις (63,1%) δεν χρησιμοποιούν κανένα. Κατά μέσο όρον αντιστοιχούν 0,8 στελέχη ανά επιχείρηση. Τα στελέχη μόνιμης απασχόλησης αφιερώνουν το 27,29% του χρόνου τους, για την προσαρμογή της επιχείρησης στην κοινοτική περιβαλλοντική νομο-θεσία.
- 26 από τις 65 επιχειρήσεις (40%) χρησιμοποιούν 53 συνολικά στελέχη μερικής απασχόλησης, ενώ 38 δεν χρησιμοποιούν κανένα (58,5%). Κατά μέσον όρο αντιστοιχούν 0,83 στελέχη ανα επιχείρηση. Τα στελέχη μερικής απασχόλησης αφιερώνουν το 13,5% του χρόνου τους, για την προσαρμογή της επιχείρησης στην κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία.

Θέματα που Αφορούν την Συμμετοχή των Εταιρειών σε Περιβαλλοντικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας

Από τις 65 επιχειρήσεις που παρέιχαν στοιχεία οι 60 (92,3%) δεν συμμετείχαν σε κοινοτικά Περιβαλλοντικά προγράμματα. Μόνον 3 απάντησαν, ότι συμμετείχαν (4,6%), ενώ 2 (3,1%) δεν απάντησαν.

Από τις 3 που συμμετείχαν οι 2 ανέφεραν, ότι συμμετείχαν στο THERMI με δυο έργα να υπάγονται σε αυτό, ενώ μία ανέφερε, ότι συμμετείχε σε ένα πρόγραμμα χωρίς να αναφέρει πόσα έργα υπάγονται σε αυτό.

Τέλος μόνον μία από αυτές δήλωσε το συνολικό ύψος της κοινοτικής επιδότησης, το οποίο ανέρχεται σε 700 εκατομύρια δραχμές. Από τις άλλες δύο, μία απάντησε πως δεν γνωρίζει το ύψος ενώ η άλλη δεν απάντησε.

Συμπεράσματα

Από τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας παρατηρούμε, ότι η κοινή γνώμη είναι αρκετά ευαισθητοποιημένη σε θέματα περιβάλλοντος, ενώ η βιομηχανική έρευνα μας δείχνει, ότι από τις ρυπογόνες βιομηχανίες, στον τομέα που ευθύνονται για την ρύπανση του περιβάλλοντος, φαίνεται, ότι μόνο ένα μικρό μέρος δραστηριοποιείται με περιβαλλοντικά προγράμματα.

Όπως είδαμε από την έρευνα, όλοι δέχονται την ανάγκη δραστικών και αποτελεσματικών αποφάσεων, αλλά λίγοι είναι εκείνοι που τολμούν, διότι κάθε μέτρο προς την κατεύθυνση αυτή θα επιβαρύνει το κόστος. Αυτό βέβαια συσχετίζεται με την έλλειψη επενδυτικού ενδιαφέροντος και δεν μας διαφεύγει το γεγονός, ότι το 27% της ελληνικής βιομηχανίας βρίσκεται σε επενδυτική απραξία, ένεκα της κακής οικονομικής κατάστασης, το 17% βρίσκεται σε μια ευαίσθητη οικονομική κατάσταση και τα ελάχιστα κεφαλαία που διαθέτει τα επενδύει, για την μερική ανανέωση του παραγωγικού εξοπλισμού. Το 56% της βιομηχανίας, που αποτελεί και το υγιές κομμάτι της βιομηχανίας, θα ήταν πρόθυμο να επενδύσει για την προστασία του περιβάλλοντος, εάν δεν υπήρχαν παράγοντες, που θα επηρέαζαν το κόστος και κατά συνέπεια την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να πω, ότι η βιομηχανία θα πρέπει να πάρει από τους πολιτικούς την πρωτοβουλία στα χέρια της. Να ακολουθήσει δηλαδή μια επιθετική πολιτική και να δεχτεί το γεγονός, ότι παίζει πρωτεύοντα ρόλο στη διαμόρφωση της βιώσιμης ανάπτυξης. Εχει αποδειχθεί, ότι επιτυχημένες εταιρίες με περιβαλλοντική ευαισθησία, έχουν αποκτήσει μια ανταγωνιστική αιχμή, με την ανάπτυξη κατάλληλης αποδοτικής και φιλικής προς το περιβάλλον τεχνολογίας αφ' ενός και με την βελτίωση της εικόνας τους στο κοινό αφ' ετέρου.

Ο Δημήτρης Μανιατάκης γεννήθηκε το 1939 στην Κορώνη της Μεσσηνίας και είναι Διευθύνων Σύμβουλος της ICAP Hellas A.E.. Σπούδασε Οικονομικές Επιστήμες στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό με ειδίκευση στο Credit Analysis. Εργάστηκε ως Credit Analyst στη CitiCorp ενώ το 1969 δημιούργησε την Τράπεζα Πληροφοριών της ICAP που σήμερα αποτελεί το μεγαλύτερο ηλεκτρονικό δίκτυο στην Ελλάδα για business information services. Είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων και Επιχειρηματιών και σύμβουλος για θέματα πιστοληπτικής πολιτικής για ελληνικές και ξένες εταιρείες. Εχει γράψει άρθρα σε οικονομικά περιοδικά και εφημερίδες για την θέση της ελληνικής βιομηχανίας και τις δυνατότητες ανάπτυξής της. Ως μελετητής έχει εκπονήσει πολλές μελέτες που αναφέρονται στην οργάνωση και χρηματοδότηση επιχειρήσεων, καθώς και στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων.